

Лекція № 2

«Організація адміністративного судочинства»

План лекційного заняття:

1. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикції адміністративних судів.
2. Адміністративна юрисдикція.
3. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система.
4. Правнича допомога при вирішенні справ в адміністративному суді.
5. Визначення складу суду
6. Підстави для відводу (самовідводу) судді
7. Підстави для відводу (самовідводу) секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача

публічно-правовий спір

виражена в юридично значущих діях сторін суперечність, що виникла з приводу реалізації прав, свобод чи законних інтересів у сфері публічно-владних правовідносин

конфлікт

спір

правовий спір

публічно-
правовий спір

Ст. 4 КАС України: публічно-правовий спір - це спір, у якому:

хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, в тому числі на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку із виконанням або невиконанням такою стороною зазначених функцій

або

хоча б одна сторона надає адміністративні послуги на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов'язує надавати такі послуги виключно суб'єкта владних повноважень, і спір виник у зв'язку із наданням або ненаданням такою стороною зазначених послуг

або

хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу або процесу референдуму і спір виник у зв'язку із порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи

ознаки публічно-правового спору

виникає з публічно-правових відносин

особливий суб'єктний склад: хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції

предметом є рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів публічно-правових відносин, які порушують або можуть порушити права, свободи та інтереси інших суб'єктів

підставою виникнення є порушення суб'єктом владних повноважень прав, свобод чи охоронюваних законом інтересів іншого (інших) учасників правовідносин, а також невиконання ним обов'язків, встановлених законодавством, або втручання в компетенцію іншого суб'єкта - носія публічної влади

таке порушення (втручання) має бути вчинене саме в процесі реалізації названим суб'єктом своїх публічно-владних повноважень

Адміністративна юрисдикція

адміністративно-процесуальний механізм,

заснований на
адміністративно-правових
критеріях,

за допомогою якого
учасники публічно-
правових,
адміністративно-правових
відносин,
адміністративний суд

**визначають власне
адміністративно-правові
відносини як підставу
виникнення публічно-
правового спору та як
підставу звернення до
адміністративного суду**

Адміністративна юрисдикція застосовується:

для виокремлення
спорів, підсудних
адміністративним
судам

для розподілу справ
між різними
адміністративними
судами першої,
апеляційної та
касаційної інстанцій

для визначення
територіальних
питань для
звернення до суду

КАС України містить 3 складові адміністративної юрисдикції:

Предметна
юрисдикція

Інстанційна
юрисдикція

Територіальна
юрисдикція
(підсудність)

Юрисдикція адміністративних судів

▶ поширюється на справи

- ▶ у публічно-правових спорах, визначені ч.1 ст. 19 КАС України

▶ не поширюється на справи:

- ▶ 1) що віднесені до юрисдикції Конституційного Суду України;
- ▶ 2) що мають вирішуватися в порядку кримінального судочинства;
- ▶ 3) про накладення адміністративних стягнень, крім випадків, визначених КАС України;
- ▶ 4) щодо відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) громадського об'єднання, саморегульованої організації віднесені до його (її) внутрішньої діяльності або виключної компетенції.

Поняття предметної юрисдикції

- ▶ Було значно розширено в останній редакції КАС України
- ▶ В попередніх редакціях під нею розумівся механізм розподілу справ між адміністративними судами першої інстанції залежно від предмету позову
- ▶ Чинна редакція включає до цього поняття також і визначення юрисдикції адміністративних судів взагалі, відмежування справ, які розглядаються адміністративними судами від інших категорій адміністративних справ.

Інстанційна підсудність

визначається установленням судів, які мають розглядати конкретну адміністративну справу в першій, апеляційній та касаційній інстанціях

при виробленні правил інстанційної підсудності дотриманий принцип, за яким кожна ланка адміністративних судів виконує функції лише однієї інстанції

Суд першої інстанції

Місцеві адміністративні суди (місцеві загальні суди як адміністративні суди та окружні адміністративні суди)	за загальним правилом всі справи (крім винятків)
Апеляційний адміністративний суд в апеляційному окрузі, що включає місто Київ	1) щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Центральної виборчої комісії (крім визначених ч. 4 ст. 22 КАС України), дій кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб; 2) про заборону політичної партії, передбачені <u>ст. 289³</u> КАС України
Апеляційні адміністративні суди	- справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені. - справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, а також спори за участю суб'єктів владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства та спори, що виникають у зв'язку з проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу.
Верховний Суд	- справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи за позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, рішень, дій чи бездіяльності органів, які обирають (призначають), звільняють членів Вищої ради правосуддя, щодо питань обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя, звільнення їх з таких посад, оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів призначення суддів Конституційного Суду України у процесі конкурсного відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, а також Дорадчої групи експертів щодо оцінювання таких кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо невнесення до Верховної Ради України законопроекту на виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою.
Вищий антикорупційний суд	-адміністративні справи щодо застосування санкції, передбаченої <u>пунктом 1¹</u> частини першої статті 4 Закону України "Про санкції« (стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними)

Суд апеляційної інстанції

1. Апеляційні адміністративні суди	переглядають судові рішення місцевих адміністративних судів (місцевих загальних судів як адміністративних судів та окружних адміністративних судів), які знаходяться у межах їхньої територіальної юрисдикції.
2. Верховний Суд	переглядає в апеляційному порядку судові рішення апеляційного адміністративного суду.
3. Велика Палата Верховного Суду	переглядає в апеляційному порядку судові рішення у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції.
4. Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду	переглядає судові рішення Вищого антикорупційного суду в апеляційному порядку як суд апеляційної інстанції.

Суд касаційної інстанції

- ▶ Верховний Суд переглядає судові рішення місцевих та апеляційних адміністративних судів у касаційному порядку як суд касаційної інстанції.

Правила територіальної підсудності

- ▶ визначено у такий спосіб, щоб, по можливості, забезпечити розгляд справи адміністративним судом, який територіально найбільш наближений до місця проживання чи місця знаходження особи.
- ▶ у такий спосіб забезпечується краща доступність правосуддя в адміністративних справах до невладних суб'єктів

Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система

сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем (модулів), які забезпечують автоматизацію визначених законодавством процесів діяльності судів, органів та установ в системі правосуддя, включаючи

документообіг,

автоматизований розподіл справ,

обмін документами між судом та учасниками судового процесу,

фіксування судового процесу та участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції,

складання оперативної та аналітичної звітності,

надання інформаційної допомоги суддям,

а також автоматизацію процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС.

Правнича допомога при вирішенні справ в адміністративному суді

професійна правнича допомога

представництво в суді, як вид правничої допомоги, здійснюється виключно адвокатом

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»

безоплатна правнича допомога

правова допомога - надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення

Закон України «Про безоплатну правову допомогу»

Склад суду

це законодавчо визначена кількість суддів,
уповноважених законом на провадження всіх
процесуальних дій в межах одного судового процесу

Ст. 4 КАС України:

3) адміністративний суд - суд, до компетенції якого віднесено розгляд і вирішення адміністративних справ;

4) суд - суддя адміністративного суду, який розглядає і вирішує адміністративну справу одноособово, колегія суддів, інший визначений склад адміністративного суду;

Ст. 31 КАС України

встановлює загальне правило про визначення судді (судді-доповідача) Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою для розгляду конкретної адміністративної справи !!!

з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження для кожного судді, за принципом випадковості та в хронологічному порядку надходження справ.

КАС України закріплює

Здійснення
адміністративного
судочинства суддею
одноособово

Здійснення
адміністративного
судочинства колегією
суддів

Здійснення адміністративного судочинства суддею одноособово

**Стаття 32 КАС
України**

**Усі адміністративні
справи в суді
першої інстанції**

**Винятки -
встановлені КАС
України.**

Здійснення адміністративного судочинства колегією суддів

- Перелік справ встановлюється КАС України;
- До складу входить визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою суддя-доповідач;
- Персональний склад постійних колегій суддів визначається зборами суддів відповідного суду;
- Усі питання, що виникають під час колегіального розгляду адміністративної справи, вирішуються більшістю голосів суддів.

Здійснення адміністративного судочинства колегією суддів

Адміністративні справи, предметом оскарження в яких є рішення, дії чи бездіяльність Кабінету Міністрів України, Національного банку України, окружної виборчої комісії (окружної комісії з референдуму)	розглядаються і вирішуються в адміністративному суді першої інстанції колегією у складі <u>трьох суддів</u> .
Будь-яку справу, що відноситься до юрисдикції суду першої інстанції, залежно від категорії і складності справи,	може бути розглянуто колегіально у складі <u>трьох суддів</u> , крім справ, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження.
Перегляд судових рішень в адміністративних справах в апеляційному порядку	здійснюється колегією у <u>складі трьох суддів</u> .
Перегляд судових рішень в адміністративних справах у касаційному порядку	здійснюється колегією у <u>складі трьох або більшої непарної кількості суддів</u> .
Адміністративні справи, підсудні апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції,	розглядаються і вирішуються колегією у <u>складі трьох суддів</u> .
Адміністративні справи, підсудні Верховному Суду як суду першої інстанції,	розглядаються і вирішуються <u>колегією у складі не менше трьох суддів</u> .
Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами	здійснюється судом у <u>такому самому кількісному складі</u> , в якому ці рішення були ухвалені (одноособово або колегіально).

Порядок вирішення питань колегією суддів

Усі питання вирішуються більшістю голосів суддів.

Жоден із суддів не має права утримуватися від голосування та підписання судового рішення. Головуючий у судовому засіданні голосує останнім.

Суддя, не згодний із судовим рішенням за наслідками розгляду адміністративної справи, може письмово викласти свою окрему думку.

Про наявність окремої думки повідомляються особи, які беруть участь у справі, без оголошення її змісту в судовому засіданні. Окрема думка приєднується до справи і є відкритою для ознайомлення.

Право відводу

процесуальна гарантія дотримання вимог законодавства задля забезпечення безсторонності та об'єктивності суду

можливість заявити відвід суду має забезпечити надійний захист процесу від ймовірного негативного впливу з боку упередженого суду

метою відводу судді є недопущення до вирішення справи упередженого судді

Підстави для відводу (самовідводу) судді (ст. 36 КАС України):

1) якщо він брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання або надавав правничу допомогу стороні чи іншим учасникам справи в цій чи іншій справі;

2) якщо він прямо чи опосередковано заінтересований в результаті розгляду справи;

3) якщо він є членом сім'ї або близьким родичем сторони або інших учасників судового процесу, або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або іншого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу;

4) за наявності інших обставин, які викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судді;

5) у разі порушення порядку визначення судді для розгляду справи.

Суддя підлягає відводу (самовідводу) також за наявності обставин, встановлених ст. 37 КАС України

Підстави для відводу (самовідводу) секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача

- ті, що поширюються на відвід (самовідвід) судді

+

Експерт, спеціаліст чи перекладач, крім того, не може брати участі в адміністративному процесі, якщо:

1) він перебував або перебуває в службовій або в іншій залежності від учасників справи;

2) він проводив ревізію, перевірку тощо, матеріали яких використовуються при розгляді даної справи;

3) з'ясування обставин, які мають значення для справи, виходить за межі сфери його спеціальних знань.

Процедура відводу (самовідводу)

1. Заява про відвід (самовідвід)

- За наявності підстав - **обов'язок** заявити самовідвід (суддя, секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач).
- За наявності підстав - **право** заявити відвід учасниками справи.
- Повинен буди вмотивованим
- Строк заявлення - протягом **десяти днів** з дня отримання учасником справи ухвали про відкриття провадження у справі, але не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання, якщо справа розглядається за правилами спрощеного позовного провадження.
- Заявляти відвід (самовідвід) після цього дозволяється **лише у виняткових випадках**, коли про підставу відводу (самовідводу) заявнику не могло бути відомо до спливу вказаного строку, **але не пізніше двох днів з дня**, коли заявник дізнався про таку підставу.

2. Вирішення питання про відвід (самовідвід)

- - може бути вирішено як до, так і після відкриття провадження у справі;
- - вирішується в нарадчій кімнаті ухвалою суду, що розглядає справу;
- - відбувається в порядку письмового провадження;
- - вирішується невідкладно;
- - за результатами суд постановляє ухвалу.

Наслідки відводу (самовідводу) судді

У разі задоволення відводу (самовідводу)	Адміністративна справа розглядається
судді, який розглядає справу одноособово	в тому самому адміністративному суді <u>іншим суддею</u>
одному із суддів або всьому складу суду, якщо справа розглядається колегією суддів	в тому самому адміністративному суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведеного судді або <u>іншим складом суддів</u>
Якщо після задоволення відводів (самовідводів) неможливо утворити новий склад суду, за розпорядженням голови суду <u>справа передається до іншого адміністративного суду</u>	